

LIČNA KARTA SELA

Čenta

Sadržaj:

1. UVOD
2. ISTORIJAT
3. DEMOGRAFIJA
4. POLJOPRIVREDA I STOČARSTVO
5. PRIVREDA
6. OBRAZOVANJE
7. RELIGIJSKI OBJEKTI
8. UDRUŽENJA
9. SPORT

UVOD

Ako se dolazi sa juga, iz pravca Beograda, Čenta se gotovo i ne vidi, već samo dugačka i uska pruga vrba i topola sa obe strane kanala Karaš. Karaš je rukavac Tamiša koji se u Dunav uliva preko puta Surduka. Nastao je prekopavanjem jednog od meandara i starih tamiških korita.

Čenta je selo u Srednjem Banatu, na desnoj strani doline Tamiša i na južnoj periferiji Zrenjaninske diluvijalne terase.

Čenta se nalazi na specifičnom geografskom položaju, na ivici dva geomorfološka člana. U ovom slučaju su to terase i aluvijalna ravan, odnosno rit. Takav položaj sela pruža stanovništvu raznolikije prirodno okruženje i mogućnost za raznovrsniju poljoprivrednu proizvodnju. Sem toga, selo je na terasi bezbedno od poplava. Terasa na kojoj je selo, u vidu poluostrva se duboko uvlači između doline Dunava na zapadu i doline Tamiša na istoku. Ranije, kada uz reke nije bilo nasipa i kada su se one široko razlivala, to je bilo pravo ostrvo.

Po klimatskim karakteristikama se Čenta ni malo ne razlikuje od šire okoline. Kako je zabeleženo u zrenjaninskoj meteorološkoj stanici, koja je tridesetak kilometara severnije, srednje godišnje temperature su 11,3°C, dok je najhladniji januar sa prosečnom temperaturom od -1,4°C. Godišnje se izluči u proseku 579mm padavina. Najviše ih je u julu i decembru a najmanje u martu i oktobru.

Generalno posmatrano, zemljišta su ovde klasirana saglasno reljefu i geološkom sastavu terena. Na terasi su černozemi, odnosno najbolja vojvođanska zemljišta, dok su u ritovima zemljišta nastala pod stalnim delovanjem bilo površinskih bilo podzemnih voda.

U dunavskom ritu, gde su tereni zaravnjeni, samo su dva tipa zemljišta. U zapadnom delu su ritske smonice, a u istočnom delu, na mestu starih jezera, zemljišta su aluvijalna ilovasta, veoma teška za obradu. Tamiški rit je vilovitiji pa su i zemljišta raznovrsnija.

ISTORIJAT

Na području Čente i njenog atara život ljudskih zajednica od najstarijih vremena do današnjih dana tekao je neprekidno. Sama činjenica da je udaljenost Dunava, Tise, Begeja i Tamiša 2km do 5km govori da je ovo područje raskrsnica vodenih puteva koji su sve do početka XX veka imali prvenstveni značaj u životu ljudi i transportu robe.

Prvi tragovi arheoloških nalazišta u ataru i mestu Čenta sreću se kao rezultat organizovanih obilazaka terena posle 1945. godine.

Posle više sistematskih obilazaka terena u ataru Čente objavljenih 1960ih i 1970ih godina, vršeno je i sakupljanje površinskih i slučajnih nalaza. Najčešće prilikom iskopa zemljišta za izradu cigle, na brojnim poljskim ciglanama oko Čente.

Potez Beli breg zatim Budžak, Čajšik, Hrastova greda, Mali alas i Veliki alas predstavljaju površinska arheološka nalazišta ulomaka keramike, zemunica i oruđa iz viših perioda praistorije od doba srednjeg neolita pa sve do gvozdene doba.

U prvoj deceniji prvog veka u Panonsku niziju dolaze nova plemena Iransko-juznoruskog porekla. Među njima su najznačajniji sarmatski Jezigi. Rimljani su u to vreme vladali Sremom i južnom Bačkom i sa Sarmatima su uglavnom bili u prijateljskim odnosima. Na prostoru duž leve obale Tise do njenog ušća u Dunav, živelo je sarmatsko pleme Limigani. Pripadnici ovog plemena su pljačkali i napadali područje sa druge strane Tise i Dunava tako da je rimski car Konstancijus II poveo odlučujući rat protiv njih. Rimski istoričar Amijen Marcellin je opisao ovaj rat: da se odvijao na prostoru današnjeg atara Čente i Perleza. To je ujedno i najstariji opis našeg kraja.

Već krajem 111. godine Rimsko carstvo biva ugroženo najezdom varvara iz Istočne Evrope. Rimljani tada beže ka zapadu a na prostoru današnjeg Banata događaju se velike etničke promene, na ove prostore dolaze u periodu od IV do VII veka, prvo Agatirsi, a zatim Huni, Germani i Langobardi, da bi Avari 567. godine osvojili celu današnju Vojvodinu. Dokazi o naseljima Avara na prostorima današnje Čente pronađene su u poslednjoj deceniji XX veka.

Prvobitno su, na prostoru današnje Čente, postojala tri naselja Alas(prvi zapisi iz 1342.godine), Onoš(prvi zapisi iz 1147.godine) i Ječin(prvi zapisi iz 1405.godine). Ne postoje tačni zapisi kad su se ova tri naselja ujedinila ali se zna da se prvi zapisi o Čenti javljaju 1594.godine u poreskim spisima Turaka. Postoje samo pretpostavke odakle su poticali tadašnji stanovnici Čente ali verovatno je jedna od najtačnijih pretpostavki da su potekli sa Kosmeta.

Glavni izvor prihoda stanovništva u XVI veku predstavlja utovar i istovar soli, čak 80% prihoda. Ovaj podatak je poznat iz poreskih spisa Turaka iz 1567.godine. Te iste godine u tadašnjoj Čenti broj domaćinstava iznosi 33.

U proleće 1737.godine javlja se kuga. Austrija ulazi u rat sa Turskom. Te iste godine preživeli meštani Čente prelaze u novo naselje kako bi izbegli nove nalete bolesti. Nešto kasnije, 1751.godine Čenta postaje značajno mesto ulaskom u sastav Banatske zemaljske milicije i selu se menja ime u Leopoldovo.

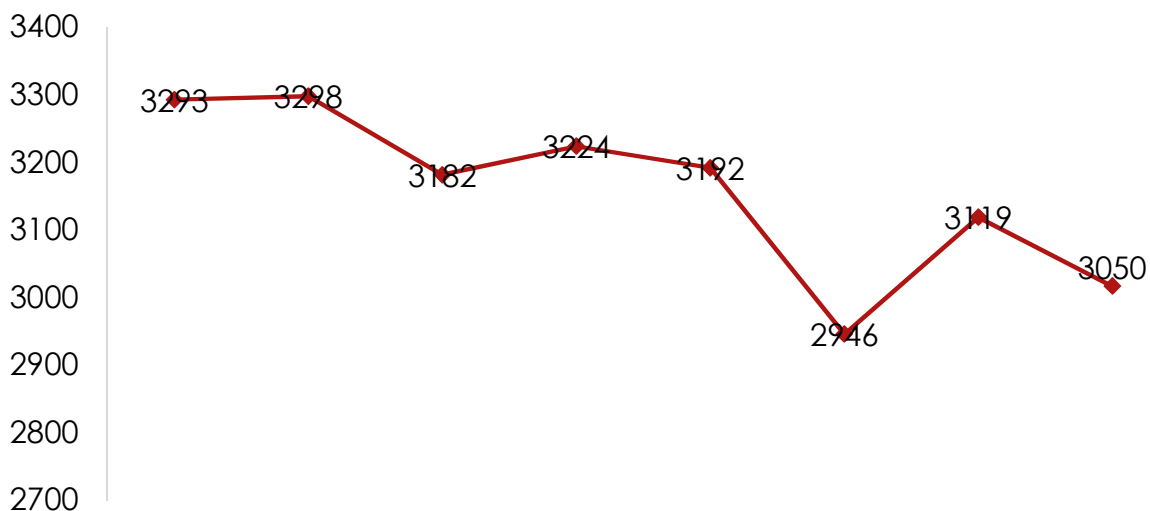
Iako je vojna granica ukinuta 1872.godine stari naziv sela bice vraćen zvanično tek 01.08.1888.godine.

1814.godine vožd Karadorđe donosi zvono za novu crkvu kako bi se zahvalio čenčanskim graničarima koji su mu tokom ustanka pomagali prilikom prevoza municije i oružja za ustanike.

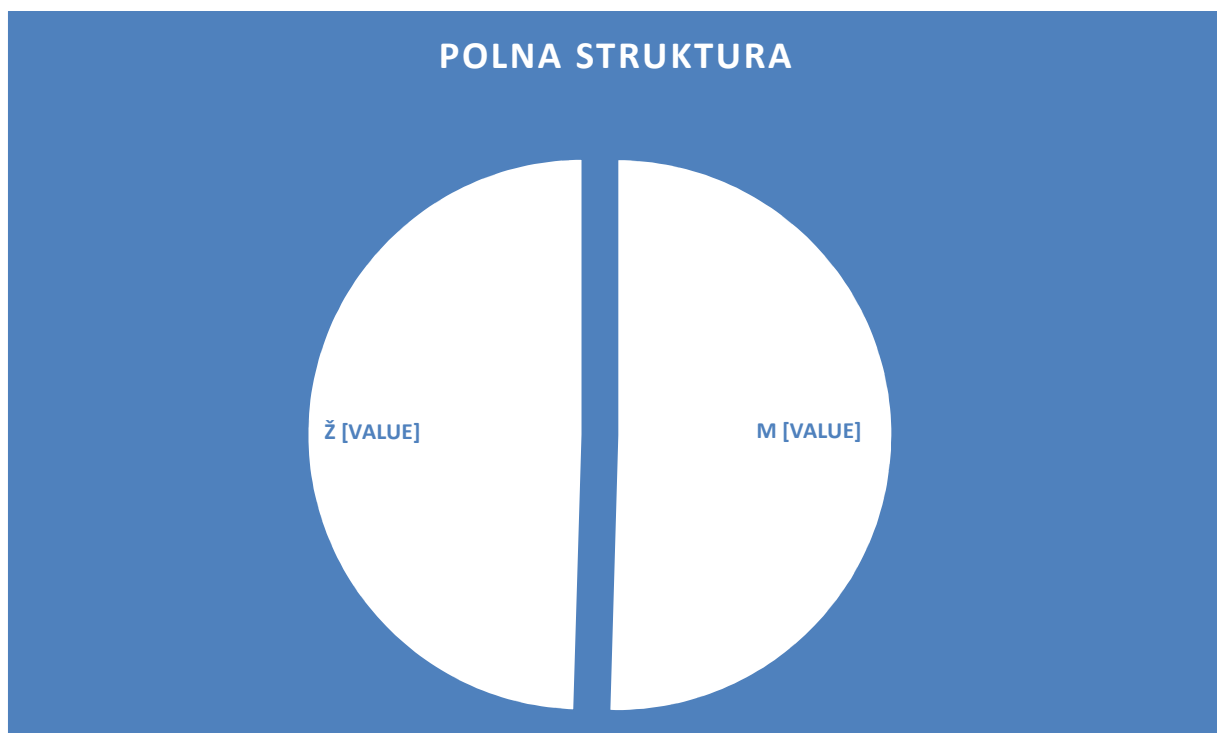
DEMOGRAFIJA

Broj stanovnika u selu od 1948.godine konstantno je u opadanju. Te iste godine zabeležen je broj stanovnika od oko 3293, da bi samo 20 godina kasnije taj broj iznosio 3182 lica. Najveći pad u broju stanovnika selo beleži 1991.godine i taj broj iznosi 2946 lica. Od tog perioda do 2011.godine selo je poraslo za stotinak stanovnika ali i dalje beleži pad u prirodnom priraštaju. Polna struktura u selu je sledeća: od ukupnog broja stanovnika koji iznosi 3050 ljudi 1511 meštana su ženskog pola a 1539 su muškarci. 40,02% od ukupnog stanovništva čine zaposleni, od toga 431 žena odnosno 796 muškaraca. Većinsko stanovništvo čine 95% srba, 3% roma, ostatak čine mađari i slovaci.

KRETANJE BROJA STANOVNIKA U PERIODU OD 1948-2011

POLNA STRUKTURA

POLJOPRIVREDA I STOČARSTVO

Poljoprivreda

Najveći deo atara Čente je kultivisan i pokrivaju ga obradive površine. Od ukupne površine, koja je prema poslednjim premerima oko 10.000ha pod njivama je bilo 53,2%, pod livadama 7,3%, voćnjaci 0,3% a vinogradi 0,2%. Od kultura koje se gaje najzastupljeniji je kukuruz sa 50% udela, zatim pšenica sa udelom od 25%, pa uljarice sa 22% a ostatak su voćnjaci, povrtnjaci i vinogradi. Gotovo sve njive su na terasi severoistočnog sela. Vinogradi i voćnjaci se najviše nalaze na peskovitim gredama u blizini sela. U tom delu atara je i najviše livade i pašnjaka, a tu su i gotovo sve površine pod šumom.

Poljoprivredna mehanizacija

Poljoprivredna mehanizacija u Čenti je uglavnom zastarela. U zadnjem periodu poljoprivredna domaćinstva u Čenti se polako osavremenjuju zajedno sa mehanizacijom. Broj traktora u Čenti broji oko 500 sa različitim priključnim mašinama za potrebu obrade zemlje. Selo broji oko 30 žitnih kombajna u privatnom vlasništvu.

Stočarstvo

Najzastupljenije vrste stoke su goveda I svinje a zatim slede ovce I koze. U selu su najzastupljenije dve rase goveda I to holštajn crveni I crni I simentalaska rasa. U selu trenutno ima oko 760 grla goveda. U Čenti postoji samo jedna registrovana farma muznih grla. Svako domaćinstvo u selu ima u proseku dve do tri svinje što čini ukupan broj od 700 grla. Najzastupljenije rase su pijatreni, landrasi I mangulice. U Čenti takođe postoji samo jedna registrovana farma svinja. Broj ovaca u selu iznosi 600 grla uglavnom rase banatska cigaja. Ne postoji registrovana farma. Broj koza u selu iznosi 270 grla. Uglavnom su rase mešane. U selu imamo registrovanu farmu koka nosilja, a svako domaćinstvo poseduje u proseku 20 koka nosilja.

Infrastruktura

U ataru sela Čenta ima oko 100km atarskih puteva. Ima 11km nasipa, I oko 30 km kanalske mreže isključivo za odvodnjavanje.

PRIVREDA

Privredni deo proizvodnje u Čenti se uglavnom oslanja na preradu i pakovanje poljoprivrednih preradjevina i proizvoda. Iz tog sektora, u Čenti postoje dva mlina za brašno, dve mešaone stočne hrane, pogon za doradu i pakovanje poljoprivrednih prerađevina i proizvodnju testenina. U tim firmama je zaposleno oko 40 ljudi, od toga su većina muškarci, sa osnovnom stručnom spremom.

Što se tiče uslužnih delatnosti u Čenti postoje 9 prehrambenih prodavnica i podruma pića u kojima su uglavnom zaposlene žene (ukupno zaposlenih 25) sa srednjom stručnom spremom, dve trafike koje zapošljavaju četiri osobe, restoran brze hrane sa jednim licem zaposlenim i jednu knjigovodstvenu agenciju sa dvoje zaposlenih lica.

Takođe, postoji i restoran sa ribljim specijalitetima koji zapošljava 4 lica sa srednjom stručnom spremom, kao i kafić sa takodje četvoro zaposlenih. U ovu grupu svrstava se i kafana sa dugom tradicijom, koja zapošljava dvoje ljudi, u kojoj se odvija društveni život meštana. Što se tiče pekara, u selu postoje dve, koje snabdevaju hlebom i pecivima Čentu i okolna mesta sa 8

zaposlenih lica, od toga polovina su žene. Dve berbernice u Čenti sa po jednim zaposlenim gaje dugu tradiciju i uspešno posluju već generacijama. U Čenti, takođe posluje i PKB. Ova korporacija ima jedan pogon u Čenti koji već dugo vremena obrađuje oko 300ha zemljišta, koja je u vlasništvu korporacije. Teško je reći koliko je tačno meštana Čente zaposleno u PKB-u. Cela korporacija broji 200 zaposlenih, uglavnom muškaraca različitih struka i stručne spreme. Što se tiče poljoprivrede još se mogu istaći i poljoprivredna zadruga „Banat“ koja obezbeđuje repromaterijal, otkupljuje poljoprivredne proizvode i mleko. Broji ukupno 7 zaposlenih lica.

Čenta se može pohvaliti i uspešnim poslovanjem farme koka nosilja koja zapošljava šestoro ljudi, uglavnom sa osnovnom stručnom spremom. Takođe uspešno posluju i dve pumpe, od kojih jedna toči sve naftne derivate, a druga samo TNG, a obe zapošljavaju ukupno petoro muškaraca.

Čenta, kao mesto na specifičnom geografskom položaju, uspela je da pre mnogo godina sklopi ugovor sa GSB-om i dobije liniju 109 koja saobraća na relaciji Čenta-Padinska Skela. Upravo zbog ove pogodnosti mnogi Čenćani rade u Beogradu na različitim radnim mestima i u različitim segmentima privrede. Ima nastavnika, profesora, doktora, računovođa, kuvara, pa sve do fizičkih radnika. Sa druge strane, firme u Čenti zapošljavaju i veliki broj ljudi iz Barande, Perleza i Knićanina.

Nedaleko od čenćanskih jezera, još od 1904.godine postoji pumpa, u narodu zvana „stara pumpa“ koja je služila nekada za prebacivanje vode iz čenćanskog rita u Dunav, a koja je pretvorena u muzej u kom posetioci mogu da vide razvoj tehnike od parne mašine preko dizel motora pa sve do savremenih električnih pumpi. Nedaleko od stare pumpe, podignuta je nova, koja služi takođe za prebacivanje vode, koja radi na električnu energiju i zapošljava jednog muškarca. Valja naglasiti da su sve pumpe u funkciji kao i pomenuta parna mašina i dizel motor koji su, uzgred konzervirani, ali se u slučaju nužde lako mogu pustiti u pogon.

Takođe, pored muzeja, na „staroj pumpi“ postoji i turistički kompleks u privatnom posedu, koji ima smeštajne kapacitete i mini zoovrt.

Od značajnih čenćanskih objekata, meštani se ponose i na mostove (na putu ka Barandi) kojih je ukupno tri, koji datiraju još sa početka XX veka, tačnije izgrađeni su u toku 1915.godine. Most i Ustava na Karašu zapošljava 4 čoveka kao čuvare. Na magistralnom putu M24 postoji most preko Karaša na putu ka Beogradu izgrađen 1963.godine.

OBRAZOVANJE

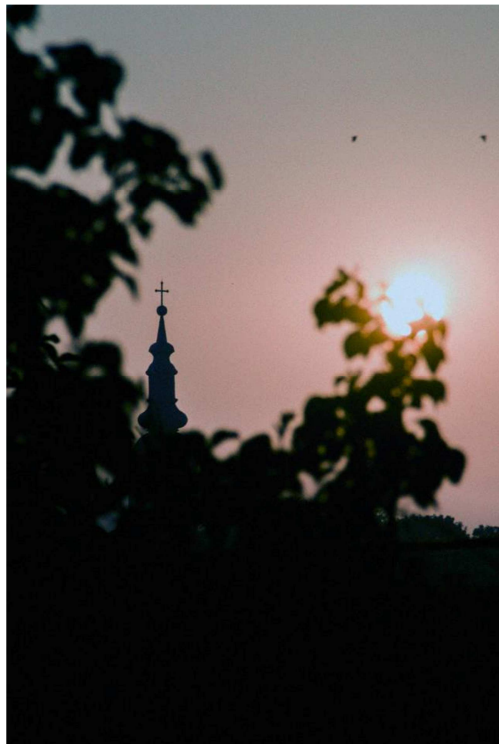
Škola u Čenti ima tradiciju dužu od dva veka. O pismenosti u Čenti može se govoriti tek posle formiranja banatske zemaljske milicije 1752.godine. Država zbog potrebe vojske osniva školu u želji da opismeni narod. U Čenti je škola postojala u starom selu. Mi ne posedujemo podatke o

tome da li je odmah po osnivanju škole sagrađena i školska zgrada i gde je nastava održavana. To je verovatno bilo u nekoj od privatnih kuća ili još verovatnije u sveštenu dom. Školska zgrada se prvi put pominje 1797.godine. Pristojne školske zgrade u čenti sagrađene su 1892.godine (na mestu današnjeg Doma zdravlja) a druga zgrada je podignuta na mestu gde se i danas škola nalazi. Obe zgrade su zagrađene od opeke sa podom od dasaka. Tokom zime nije bilo ni malo lako zagrejati učionice jer su one bile prostrane i visoke 3,5m. Obe zgrade imale su veliko dvorište za igru dece. Iako je potreba za većim nastavnim prostorom porstojala znatno ranije nova školska zgrada u Čenti otvorena je 27. decembra 1971.godine. nova školska zgrada raspolaže sa 11 učionica, fiskulturnom salom, kuhinjom i zbornicom, ukupne površine 2130m².

RELIGIJSKI OBJEKTI

Crkva i verski objekti

Stanovništvo u Čenti većinom ispoveda pravoslavnu veru. Prva crkva je podignuta 1735.godine koja je porušena 1990.godine I na njenom mestu je sagrađena nova, po ugledu na onu porušenu. Nova crkva je počela da se zida 1796.godine a završena je 1804.godine. Davne 1814.godine vožd Karađorđe donosi zvono za novu crkvu kako bi se zahvalio čenčanskim graničarima koji su mu tokom ustanka pomagali prilikom prevoza municije i oružja za ustanike.

UDRUŽENJA

MEČ

Udruženje poljoprivrednika „Čenta“

Udruženje poljoprivrednika „Čenčanski paori“

Kulturno umetničko društvo „Čenta“

Dobrovoljno vatrogasno društvo „Čenta“

Turističko društvo „Jezero“ Čenta

Udruženje „Čenčanska jezera“

Udruženje ljubitelja prirode

Mesna organizacija penzionera Zrenjanin

Mesna organizacija „Udruženje žena“ Zrenjanin

Lovačka sekcija „Fazan Čenta“ Zrenjanin

- MEČ je udruženje mladih osnovano radi edukacije mladih, rešavanja tekućih problema, ostvarivanja kontakta između ljudi sa istim interesovanjima, a pre svega zbog druženja i dobre, kvalitetne zabave. Osnovano je 2013.godine, broji ukupno 14 članova

-KUD „Čenta“ počinje sa radom osnivanjem Sokolskog društva 1920.godine. Puno puta se gasilo i ponovo osnivalo, a sa ozbiljnijim radom kreće 2007.godine. imaju zapažene uspehe u zemlji i inostranstvu

-DVD „Čenta“ osnovano 1928.godine. Čenta, koja je daleko od velikih gradova koji je okružuju, tako da je ovo društvo dugo na usluzi meštanima u nevolji, i uspešno spašava imovinu i živote meštana sve do danas

-TD „Jezero“ osnovano je 1980.godine. Često se gasilo i ponovo oformljivalo. Pokrenulo je niz manifestacija. Najznačajnija je manifestacija „Čenčanska jezera“.

-Udruženje ljubitelja prirode je osnovano je 2012.godine. imaju značajne rezultate za vrlo kratak period svog postojanja. Članstvo u ovom udruženju su uglavnom lovci.

-Lovačka sekcija „Fazan“ ima dugu i veliku tradiciju. Lov je u Čenti, od njenog postojanja bio prisutan među meštanima. U saradnji sa Udruženjem ljubitelja prirode podigli su Lovački dom i brinu o lovištu .

SPORT

Sport u Čenti ima veliku i dugu tradiciju. Sokolsko društvo je osnovano odmah nakon završetka velikog rata. Zadatak sokolskom društvu bio je težak ali ostvarljiv: razvijanje fizičke i duhovne kulture kod meštana kao i širenje rodoljublja. Tako je sokolsko društvo iz Čente brzo oformilo nekoliko sekcija i to:

-jedričarska sekcija

-loptačka sekcija: fudbal i odbojka

-rvanje

-gimnastika

Fudbalski klub osnovan je 1926.godine sa nazivom ČSK(Čenčanski Sokolski Klub). Ovaj klub promenio je nekoliko imena, čak se i 1960.godine rasformio, ali su meštani radom, trudom i voljom uspeli da ga 1963.godine ponovo oforme. Zbog teške situacije u svim sferama 1993.godine fudbal u Čenti ponovo iščezava. Nakon tri godine Čenčani i dalje ne odustaju i ponovo pokreću klub, koji pod nazivom FK „Banat Čenta“ koji i dan danas broji dosta fudbalera.

Što se tiče promene imena kluba postoji jedna priča potkrepljena dokazima i usmenim iskazima živih saigrača čuvenog Aleksandra Tirnanića Tirketa, koji je svojevremeno, doduše kratko, igrao za čenčanski fudbalski tim, današnji FK „Banat“ Čenta. Negde 1937. učitelj Milutin Branovački doveo je Tirketa, svog dugogodišnjeg prijatelja a tadašnjeg fudbalera BSK i člana reprezentacije Jugoslavije koji je kao gost igrao za Čentu u bačkom selu Šajkašu. Tako su Čenčani u društvu legende fudbala slavili ubedljivu pobjedu sa 7:1. Meštani Čente lako su promenili naziv tima iz ČSK u FK „Tirke“. To se ime lako urezalo u pamćenje meštana i sa ponosom je izgovarano. Do kraja Drugog svetskog rata klub je nosio ovo ime, a onda je i ono promenjeno sada u FK „Borac“ sve do 1956.godine kada menja ime u FK „Banat“.

Mali fudbal je takođe cvetao u ovom selu. Čenta se dičila klubom „Kosmos“, koji je davne 1987.godine osvojio prvo mesto na takmičenju u Zrenjaninu iako je klub proglašen za autsajdera turnira.

Takođe sportski život podržavala je i OŠ „Branko Radičević“ iz Čente u kojoj su uspešno funkcionisale mnoge sportske sekcije a koje su se kasnije razvijale i u klubove. 1980.godine osnovan je OK „Banat“. Odbojkaši „Banata“ iz Čente su 1981.godine osvojili treće mesto u Jugoslaviji, na takmičenju u Hrvatskoj. Nabrojaćemo nekoliko ekipa koje su učestvovala, jer se tek onda shvata značaj i profesionalnost ovog čenčanskog kluba: „Mladoost“ iz Zagreba, „Bosna“ Sarajevo, legendarna „Vojvodina“ iz Novog Sada itd. Međutim klub se pod raznim uticajima gasi teških devedesetih godina.

Posle fudbala i odbojke i rukomet u Čenti ima svoje mesto. Sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka vrlo uspešan rukometni klub se nažalost gasi i ne postoji u Čenti sve do ponovnog oformljavanja 1993.godine, i posle brojnih uspeha i nagrada ipak se gasi 2000.godine i do danas rukometni klub u Čenti ne postoji, ali se rukomet kao sport održava kao jedna od sportskih sekcija u OŠ „Branko Radičević“.